

Sygn. akt I CSK 551/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 sierpnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jan Górowski

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa N. Spółki z o.o. w R.

przeciwko T. D. Spółce z o.o. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 6 sierpnia 2014 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 12 marca 2013 r.

uchyła zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację strony powodowej co do kwoty 162.064,80 zł (pkt 2) oraz w części dotyczącej orzeczenia o kosztach procesu (pkt 1 ppkt b i c oraz pkt 3) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W., po łącznym rozpoznaniu - na podstawie art. 219 k.p.c. - dwóch spraw z powództwa N. spółki z o.o. z siedzibą w R. przeciwko T. D. spółce z o.o. z siedzibą w W. (o zasądzenie kwot 163.203 zł z tytułu wynagrodzenia za wyświadczoną usługę w postaci ochrony budowy osiedla mieszkaniowego oraz kwoty 162.064,80 zł z tytułu utraconych korzyści w związku z przedwczesnym rozwiązaniem umowy zawartej między stronami) wyrokiem z 15 maja 2012 r., ... 896/10, zasądził od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 347,09 zł z ustawowymi odsetkami z powództwa o wynagrodzenie i oddalając to powództwo w pozostałej części oraz oddalając w całości powództwo o zwrot utraconych korzyści.

Uwzględniając w znacznej części apelację powodowej spółki, Sąd Apelacyjny wyrokiem z 12 maja 2013 r., ... 1113/12, zmienił wymieniony wyrok Sądu pierwszej instancji zakresie powództwa o wynagrodzenie w ten sposób, że zasądził od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 162.855,36 zł z ustawowymi odsetkami i oddalając to powództwo w pozostałej części. Oddalił także dalej idącą apelację (dotyczącą rozstrzygnięcia o powództwie o wyrównanie utraconych korzyści).

Sąd Apelacyjny dzieląc stanowisko Sądu Okręgowego, że nie było podstawy do wypowiedzenia przez stronę pozwaną łączącej strony umowy ze skutkiem natychmiastowym, przyjął jednak, iż powództwo odszkodowawcze związane z utraconymi korzyściami podlegało oddaleniu, a to wobec nie udowodnienia przez stronę powodową - wbrew art. 6 k.c. - zakresu i wysokości uszczerbku. Podkreślił, że w wypadku prawidłowego wypowiedzenia umowy przez stronę pozwaną, powodowa spółka uzyskałaby wprawdzie wynagrodzenie za dwumiesięczny okres wypowiedzenia, tj. kwotę 162.064,80 zł, lecz kwoty tej nie można utożsamiać z utraconym dochodem (utraconą korzyścią). Uwzględnić bowiem trzeba, że strona powodowa musiałaby ponieść określone koszty w związku z wykonaniem umowy (wynagrodzenie pracowników ochrony i inne koszty realizacji świadczenia). Skoro więc z tych przyczyn omawiane powództwo podlegało oddaleniu, to również należało w tym zakresie oddalić apelację. Innymi słowy, rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji co do tego powództwa, chociaż odmiennie umotywowane, ostatecznie było prawidłowe.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w zakresie, którym oddalono apelację ponad kwotę 162.855,36 zł, strona powodowa, powołując się na obie podstawy kasacyjne przewidziane w art. 398³ § 1 k.p.c., zarzuciła, że wyrok ten zapadł z naruszeniem art 6 w zw. z art. 361 § 2 i art. 471 k.c. oraz z naruszeniem art 232 w zw. z art 316 § 2, art. 328 § 2 i art 233 § 1 k.p.c., a także z naruszeniem art. 230 i 322 k.p.c.

Skarżąca wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i jego zmianę przez zasądzenie od strony pozwanej na jej rzecz kwoty 162.064,80 zł z ustawowymi odsetkami ewentualnie o uchylenie tego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy wyroku Sądu Apelacyjnego do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W razie powołania się przez skarżącego na obie podstawy kasacyjne zachodzi konieczność rozważenia w pierwszej kolejności podstawy przewidzianej w art 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Zawarte bowiem w skardze kasacyjnej zarzuty i wywody w odniesieniu do naruszenia prawa materialnego - niezależnie od postaci zarzucanego naruszenia - mogą być właściwie ocenione tylko w kontekście prawidłowo ustalonego stanu faktycznego danej sprawy. Inną kwestią jest, że w realiach procesowych niniejszego postępowania kasacyjnego stwierdzenie to musi ulec pewnej korekcie, gdyż wskazane w ramach podstawy kasacyjnej określonej w art 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. niektóre z przepisów prawa materialnego, które, zdaniem skarżącego, zostały naruszone przez Sąd Apelacyjny, mają w znacznym stopniu naturę procesową. Chodziłoby tu o art. 6 i 471 k.c. Zatem naruszenie tych artykułów przez Sąd drugiej instancji w niektórych aspektach może być nawet przytaczane w ramach drugiej podstawy kasacyjnej.

Nasuwa się też druga uwaga wstępna. Otóż w ramach drugiej podstawy kasacyjnej skarżący, jak wskazano wyżej, zgłosił m.in. zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie wadliwej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego. Jak zaś wiadomo, na gruncie obowiązującego stanu prawnego w orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie przyjmuje się, że zgłaszanie tego rodzaju zarzutu jest z góry skazane na niepowodzenie, gdyż wobec regulacji zawartej w art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest to niedopuszczalne. Inaczej

mówiąc, zgodnie z wykładnią, która przeważała w orzecznictwie Sądu Najwyższego, naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. nie może stanowić samodzielnej podstawy kasacji

Z lektury uzasadnienia rozpatrywanej skargi kasacyjnej wynika, że zasadniczą kwestią dla oceny jej zasadności powinno być ustosunkowanie się do zarzutu naruszenia art. 230 k.p.c. W myśl tego artykułu, gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane. Według skarżącej, skoro w toku sprawy strona pozwana nie podważała jej twierdzenia dotyczącego wysokości dochodzonego roszczenia odszkodowawczego oraz nie zakwestionowała przeprowadzonych na tę okoliczność dowodów, to tym samym doszło do naruszenia art. 230 k.p.c. (w zw. z art. 391 k.p.c.) przez Sąd drugiej instancji, a to wobec przyjęcia, iż omawiane powództwo podlegało oddaleniu, gdyż strona powodowa określając szkodę nie uwzględniła nieponiesionych (zaoszczędzonych) kosztów w związku z niewykonywaniem umowy w dwumiesięcznym okresie wypowiedzenia umowy.

Zarzut skarżącej należy podzielić z kilku powodów.

Przede wszystkim jednak trzeba wyraźnie zastrzec, że na pozwanym spoczywa obowiązek wdania się w spór co do istoty sprawy (art. 221 k.p.c.). Realizując ten obowiązek, pozwany, jako strona postępowania, ma obowiązek dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą oraz przedstawiać dowody (art. 3 k.p.c.). Zaniedbanie tego obowiązku może uzasadniać negatywne konsekwencje procesowe, w tym w postaci przyjęcia przez sąd dorozumianego przyznania faktu podniesionego przez stronę przeciwną. Przyznanie faktów może mieć dwie postaci: przyznania wyraźnego, uregulowanego w art. 229 k.p.c., oraz przyznania dorozumianego, o którym mowa w art. 230 k.p.c. Według tego przepisu, gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane. Wymienione przepisy stanowią, obok przepisów zawartych w art. 228, 231 i 234 k.p.c., podstawę dokonywania przez sąd bezdowodowych ustaleń w sprawie. Celem art. 230 k.p.c. nie jest więc wzmacnianie ustaleń co do faktów, które nie znajdują dostatecznego uzasadnienia w dowodach przeprowadzonych w sprawie. Zastosowanie tego przepisu wchodzi w rachubę jedynie wówczas, gdy jest to uzasadnione wynikiem

całej rozprawy. Oznacza to konieczność uwzględnienia zarówno postawy procesowej strony, jak również ostatecznych wyników postępowania dowodowego. Należy także uwzględnić kontradiktoryjny charakter procesu cywilnego.

Odnosnie do postawy strony zastosowanie art. 230 k.p.c. nie jest uzasadnione wówczas, gdy strona nie wypowiedziała się co do określonych twierdzeń strony przeciwnej, ale przyjęcie dorozumianego przyznania tych okoliczności byłoby sprzeczne z jej postawą procesową, w szczególności jej twierdzeniami co do innych faktów lub zajęтым stanowiskiem wobec zgłoszonego przez stronę przeciwną roszczenia, czy podniesionego zarzutu. W wyroku z 25 lutego 2010 r., I CSK 348/09 (niepublik.), Sąd Najwyższy przyjął, że art. 230 k.p.c. może mieć zastosowanie tylko wówczas, gdy wynik całej rozprawy prowadzi do jednoznacznego wniosku, że strona przeciwna nie zamierzała zaprzeczyć faktom. W razie wątpliwości nie można stosować art. 230 k.p.c. Wynik całej rozprawy - jak to przewiduje art. 230 k.p.c. - będzie sprzeciwiał się jego zastosowania, wtedy gdy przyjęciu określonych ustaleń faktycznych sprzeciwiają się inne ustalenia faktyczne dokonane przez sąd w sprawie.

W niniejszej sprawie w świetle jej okoliczności i realiów procesowych była potrzeba bardziej wszechstronnego niż to miało miejsce rozpatrzenia kwestii rezygnacji z ewentualnego zastosowania art. 230 k.p.c. Wszak strona pozwana nie zaprzeczała istnieniu samej wiarygodności skarżącej z tytułu przedwczesnego rozwiązania umowy. Poza tym należy podkreślić, nader istotną okoliczność, a mianowicie, że postępowanie w sprawie toczyło się przed Sądem pierwszej instancji według przepisów kodeksu postępowania cywilnego obowiązujących do 3 maja 2012 r. Stosownie bowiem do art. 9 ustawy z 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381), do postępowań w sprawach gospodarczych wszczętych przed dniem wejścia tej ustawy w życie stosuje się przepisy rozdziału z działu IVa (pозew strony powodowej wpłynął do Sądu Okręgowego 23 lipca 2010 r.) Oznacza to, że stronę pozwaną - wobec wydania wobec niej upominawczego nakazu zapłaty - obciążał obowiązek respektowania zasady prekluzji dowodowej, wynikającej z art. 479^{14a} w z w. z art. 479¹⁴ § 2 k.p.c., skutkującej pominięciem spóźnionych twierdzeń, zarzutów oraz dowodów. Nadmieniony materiał procesowy powinien

zatem zostać przez nią wprowadzony do zawisłego procesu już w sprzeciwie od nakazu zapłaty z 27 września 2010 r., ... 613/10. Jej zaniechanie w tym zakresie nie może pociągać negatywnych skutków dla strony przeciwnej. A tak się stało w wyniku zaniechania przez Sad Apelacyjny wszechstronnego rozpatrzenia potrzeby zastosowania art. 230 k.p.c.

Z tych względów zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu, a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania. W związku zaś z takim stanem rzeczy nie ma potrzeby ustosunkowywania się do pozostałych zarzutów zawartych w skardze kasacyjnej, ponieważ stały się one bezprzedmiotowe lub nieistotne

Z przedstawionych natomiast wcześniej względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵§ 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.